- 91 -

ŞEMS SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 91., Nüzûl sıralamasına göre 26., Mufassal sûreler kısmının on ikinci grubunun üçüncü sûresi olan Şems sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 15'dir.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Rasûlü'ne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

1. "Güneşe ve onun ışığına, 2. Ardından gelmekte olan Ay'a, 3. Onu ortaya koyan gündüze, 4. Onu bürüyen geceye, 5. Göğe ve onu yapana, 6. Yere ve onu yayana, 7. Kişiye ve onu şekillendirene. 8. Sonra da ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene andolsun ki: 9. Kendini arıtan saadete ermiştir. 10. Kendini fenalıklara gömen kimse de ziyana uğramıştır. 11-12. Semûd milleti, içlerinden en azgını ileri atılınca, azgınlığı yüzünden peygamberleri yalanladı. 13. Allah'ın peygamberi onlara, Allah'ın devesini göstermiş ve: "Allah'ın bu devesine ve onun su hakkına dokunmayın" demişti. 14. Onu yalanladılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üzerine Rableri, suçlarından dolayı onların üzerine katmerli azap indirdi; yerle bir etti onları. 15. Bu işin sonundan O'nun korkusu yoktur."

Mekke’de, Mekke döneminin başlarında nâzil olmuş ve birinci âyetinde geçen şems kelimesiyle isimlendirilmiş bir sûreyle karşı kar-şıyayız. Sûre yine yeminlerle başlıyor. Kâinatta yarattığı varlıklara ye-minler ederek, Güneşe ve duhasına, ona tabi olduğu, onu takip ettiği zaman Kamere, Güneşi ortaya çıkaran gündüze, örttüğü zaman ge-ceye, göğe ve onu bina edene, yeryüzüne ve onu döşek gibi döşeye-ne, nefse ve onu şekillendirene, ona takvasını ve fücurunu ilham edip öğretene yeminle sûreye başlıyor Rabbimiz. Sonra insanın iradesi üzerine, iradeli oluşuna, irade sahibi olarak yaratılışına yemin ediyor.

Demek ki üzerlerine yemin edilen bu varlıklar da, yine üzerine yemin edilen insan iradesi de üzerine yemine değen nimetlerdir bizim için. Evet bu yeminden anlıyoruz ki insana Rabbi tarafından verilen irade insanın yaratılışı kadar, yaratılış sonrası kendisine verilen biçim ve şekil kadar, hattâ ondan daha önemlidir. Çünkü sûrenin devamın-da insanın nefsini arındırması, ya da onu kötülüklere batırması gün-deme gelecek. İşte bu iradenin işidir. İnsanın kendisini arındırıp te-mizlemesi veya pisliğe batırıp bulaştırması iradenin işidir. İnsanın kendisini temizleyip arındırması, iradesini bu yolda kullanmasının, kirli ve kötü işlere batırması da bu iradenin kullanılmaması, ya da kötüye kullanılmasının sonucudur.

Evet üzerine yemin edilen bu irade çok önemlidir. Ve bununla yine anlıyoruz ki Allah insanı kötü işleri yapmaktan kurtarmadığı gibi, onu iyi işler yapmaya da zorlamıyor. Bunu insan kendisine verilmiş bu iradesiyle gerçekleştirmektedir. Rabbimiz de onun bu hür iradesiyle seçtiği iyi işlerinden dolayı mükâfatlandırırken, kötü eylemlerinden do-layı da cezalandırmaktadır. Zaten kullar hakkında ceza ve mükâfatın söz konusu olabilmesi için, ya da insanın bu iki şeyle muhatap ola-bilmesi için irade şarttır. İradesiz ceza da, mükâfat da zulüm olur.

Evet bu iradeye de yemin edildikten sonra bu iradeyi kötüye kullanan, kendisini kötülüklere batıran, azgınlaşan insana tarihten bir örnek vererek bunu daha bir güzel perçinler. Şimdi sûrenin âyetleri üzerinde genel ve hızlı bir gezinti yapıp tek tek âyetlerin tefsirine ge-çelim inşallah.

Sûre iki bölümden oluşmaktadır. Onuncu âyete kadar süren birici bölümde Allah, kâinattaki bir takım olaylara kasem ederek, kendi varlığı için birer delil olan bu muazzam olayları insanoğlu, belki dü-şünür ve Rabbinin azametini idrak eder diye sergiliyor. Allah birbirine zıt olan varlıkları bir arada zikrederek, bunlar kesin hatlarla birbirinden nasıl farklıysa, iyilik ve kötülüğün de öylece birbirinden farklı olduğunu gözler önüne seriyor. Ayrıca, iyilik ve kötülük etme eğilimlerinin insan fıtratına Allah tarafından yerleştirilmiş olduğu ve insanın bu eğilimle-rinden hangisini güçlendirmeye çalışırsa, ona göre muamele göreceği gerçeği vurgulanıyor.

Allah, sûrenin bu ilk bölümünde yedi şey üzerine yemin ede-rek, nefsini kötülüklerden temizleyenlerin mutlak anlamda kurtuluşa erdiklerini; şeytana uyup İslâm'a yüz çevirerek nefsini kirletenlerin ise, yine mutlak anlamda helâk olduklarını bildiriyor: "Güneşe ve aydınlığı-na, onu izleyen aya, güneşi ortaya çıkaran gündüze, onu örten gece-ye, göğe ve onu yapana, yere ve onu düzelten nefse ve onu şekillen-direne, sonra da ona kendisi için iyi ve kötü olanı öğretene yemin ol-sun ki, nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir. Nefsini alçaltan ise hüs-randadır" (1-10).

İkinci bölümde, azgınlaşarak açık mucizelerle desteklenmiş peygamberlerini yalanladıkları için helâk olan Semûd kavminin kıs-sası yer alıyor. Allah, fücur ve takvayı insana ilham etmiştir. Ancak bu ilhamî bilgi insanın doğruları ayrıntılarıyla öğrenip, kurtuluşa ulaşma-sına yetmez. Bu nedenle Allah, insanlara doğruyu bildirmek için da-ima elçiler göndermiştir. Semûd kavmi de bunlardan biridir. Sûrenin indirildiği dönem, müşriklerin zorbalıklarının zirveye ulaştığı bir dö-nemdir. Allah, inkârcı zorba Mekkeli müşriklere, Hicaz-Şam yolu üze-rinde, harabeleri gözler önünde olan Semûd kavmini örnek göstere-rek, eğer İslâm'ın karşısında onların yaptığı gibi akıldışı katı tutumla-rını devam ettirirlerse, sonlarının onlardan hiç de farklı olmayacağını anlatıyor.

Bütün inkârcıların durumları, mahiyet itibarıyla birbirinin aynı-dır. Dolayısıyla, kendilerine mucizelerle te'yid edilmiş bir peygamber gönderilen sapık Semûd kavmi ile Mekkeli müşrikler ve sonra gelen inkârcılar arasında, davranış biçimi olarak, bir fark yoktur. Allah, Se-mûd kavminin helâkine sebep olan davranışlarını ve ilâhî azaba müs-tahak oluşlarını sûrenin ikinci bölümünde şu şekilde dile getiriyor: "Semûd kavmi azgınlığı yüzünden yalanladı. Hani içlerinde en azılı olanı, deveyi kesmeye kalkmıştı. Bunun üzerine Allah’ın

peygamberi onlara: "Bırakın Allah'ın devesini, içsin" dedi Semûd kavmi ise onu yalanladı ve deveyi kesti Rableri de işledikleri günahları sebebiyle azabı başlarına geçirdi ve orayı yerle bir etti O, bu işin âkıbetinden korkacak değildir" (11-15) İşte bu minval üzere devam eden sûrenin âyetlerini inşallah tek tek tanımaya çalışalım.

1. "Güneşe ve onun ışığına yemin olsun ki,"

Rabbimiz, güneşe ve onun duhasına yemin ediyor. Duha güneşin ışığı, ısısı anlamına geldiği gibi, güneşin, günün başlangıcından güneşin yükselip parladığı, ışığının daha bir net gelmeye başladığı zaman anlamına da gelir. Karanlıkları dağıtıp, eşyayı, varlıkları görünür hale getirdiği zaman güneşin kuşluk vaktine yemin olsun ki! Yani sizin ve tüm varlıkların istifadesine sunulmuş güneşin aydınlığına, ısısına ve ışığına yemin olsun ki!

2. "Ardından gelmekte olan Ay'a da yemin olsun ki,"

Güneşe tâbi olan, onu takip edip arkasından gelen kamer'e yemin olsun ki! Güneşin batması ve aydınlığının bitmesiyle onun fonksiyonunu icra etmek üzere doğan Ay'a yemin olsun ki! Yani yeryüzünü aydınlatmak üzere batan güneşin yerine geçen veya ışığını güneşten alan ay'a yemin olsun ki! Güneş gibi size menfaat kazandırmak üzere güneşe tabi olduğu zaman ay'a yemin olsun ki.

Bu iki yeminle Rabbimiz iki âyetine dikkat çekiyor. Ay da, güneş de Rabbimizin iki âyetidir. Her ikisi de diğer âyetleri, diğer kulları gibi O'na boyun bükmüşlerdir.

3. "Onu ortaya koyan gündüze yemin olsun ki,"

Aydınlığı ile gecenin karanlığının örttüklerini açığa çıkaran, ya da güneşi ortaya çıkardığı zaman gündüze de yemin olsun ki!

4. "Onu bürüyen geceye yemin olsun ki,"

Karanlığı ile tüm varlıkları sardığı, bürüyüp örttüğü zaman geceye yemin olsun ki!

5. "Göğe ve onu bina edip yapana yemin olsun ki,"

Bu muazzam gökyüzünü yaratıp onu direksiz olarak bina edene de yemin olsun ki!

“Gökyüzünü kudretimizle Biz kurup bina ettik. Muhakkak ki Biz geniş güç ve kudret sahibiyiz.”
(Zâriyât 47)

Rabbimiz burada kendi kudretine ve hikmetine yemin etmektedir.

Üzerinize de sema bina etmiş Rabbiniz. Gök inşa etmiş, arzı semâ ile birlik yapılandırmıştır. Yani başınızın üstündeki şu gök kubbeyi de bu döşeği örten muhteşem bir tavan yapmıştır. Şimdi söyleyin bakalım! İnsan olup ta bu döşeğe kurulmayan var mı? İnsan olup ta bu evde oturmayan, bu binadan istifade etmeyen var mı? Allah’ın si-zin için yarattığı bu muazzam binanın yanında fakirlerin imrendiği, zenginlerin gururlandığı şu köşklerin, villaların ne önemi olabilir ki? Hepiniz aynı hanede oturan, hepiniz bir döşekte yatan bir aile değil misiniz? Öyleyse kimin evinde oturduğunuzu, kimin döşeğinde yattığınızı, kimin eşyalarını kullandığınızı düşünün! Düşünün de kime kul olmanız gerektiğini iyi anlayın! Kimin ekmeğini yiyor, kimin kılıcını sallıyoruz, Allah için bir düşünün.

Rabbimiz yedi gök halinde semâyı yarattı ve onu düzenledi, bina etti. Onları yerine koydu ve her bir semâya istediğini vahyetti. Her bir semânın işlevini ona vahyetti, yahut her bir semâda o semânın muhtaç olduğu melekleri ve kendisinden başka hiç kimsenin bilemeyeceği şeyleri tertip buyurdu. Her semânın meleklerine orada cereyan edecek olayları deruhte emrini telkin buyurdu. Rabbimiz, o semayı bina ederek bozulmaktan, yıkılmaktan da korumuştur. İşte bu, Azîz ve Alîm olan, mutlak bilgi sahibi, mutlak güç ve kuvvet sahibi olan Allah’ın takdiridir. Bunu Azîz ve Alîm olan Allah’tan başka kim yapabilir? Allah semâyı bina etmiş, binasından sonra da bu binanın devamını sağlamış, kıyamete kadar da onu bozulmaktan korumuştur.

6. “Yere ve onu yayana yemin olsun ki,”

Sizin Rabbiniz, sizin kendisine kul olmanız, sizin hayat programlarınızı kendisinden almanız gereken Rabbiniz, öyle lütuf sahibi bir Allah ki, şu altınızdaki yeri sizin için bir döşek yapmıştır. Size bir yatak yapıp sizin rahatınıza sunmuştur onu. Orada yatıp kalkıyor, orada uyuyup uyanıyor, orada dayanıp oturuyorsunuz. Altınızdan çekiliverseydi bu döşek nerede karar kılardınız? Öyle olmasaydı nerede yatıp nerede otururdunuz?

Demek ki bizi yaratan, ama yarattığı gibi öyle başı boş bırakmayan, kendi halimize terk etmeyen ve hayatımızın devamı için dünyada yaşam şartlarımızı da ayarlayan bir Rable karşı karşıyayız. Hayat, ama en az onun kadar önemli olan bu hayatın devamı. Dünyayı bizim için yaşam yeri olarak hazırlayıvermiş

Rabbimiz. Eğer bu dünya, bu mülk insanların elinde olsaydı, bu kadar cömertçe onu insanlara sunabilirler miydi? Şu gökyüzü, şu arz, şu semâmızın simasını süsleyen yıldızlar, şu gecemizin zülüflerini aydınlatan hilâl, şu bize her saniye ısı ve ışık gönderen güneş, her an teneffüs ettiğimiz hava, şu kıymetini bilmeden tükettiğimiz sular bir insanın ya da insanların elinde olsaydı onu ondan bu kadar rahat alabilir miydiniz? İşte sizin böyle cömert bir Rabbiniz var.

Kimin ekmeğini yiyip kimin kılıcını salladığınızı bir düşünün. Kimin nimetlerinden istifade edipte kimlere kulluk ettiğinizi bir düşünün.

7. "İnsana ve onu şekillendirene yemin olsun ki."

Nefis insandır. Allah'tan gelen ruhla topraktan yaratılan bedenin bileşkesine nefis, yani insan denir. Allah, insanı yaratmış ve onu düzenleyip şekillendirmiştir. Ona en güzel şekli vermiştir. Yarattığı bu insanı tesviye ederek ona el, ayak, göz, kulak, akıl, fikir, feraset vermiştir. Böyle mükemmel uzuvların yanında ona doğrulabilme, ayağa kalkabilme, elleriyle yiyeceğini ağzına götürebilme, konuşup meramını anlatabilme, düşünebilme, iyiyi-kötüyü, hayrı-şerri, hakkı-bâtılı, tak-vayı-fücuru seçebilme özelliği vermiştir. Rabbimiz, insanı ahsen-i takvim üzere yaratmıştır. Hakkı bulmasına, doğru yola girmesine, takvayı tanımasına, fücuru bilmesine, hidâyeti kabullenmesine engel olacak hiçbir eksiği, gediği yoktur. Fıtratını İslâm'ı kabule hazır yaratmıştır Rabbimiz. Mayasını onunla yoğurmuştur. Rasûlullah efendimizin:

"Her doğan çocuk İslâm fıtratı üzerine doğar, ama sonradan babası, anası ve içinde bulunduğu toplum onu İslâm'dan saptırıp Yahudi, Hristiyan, ya da dinsiz yapar"

hadisi de işte bunu anlatmaktadır.

Rum sûresi de bunu anlatır:
"Ey Muhammed! Hakka yönelerek kendini Allah'ın insanlara yaratılışta verdiği dine ver. Zira Allah'ın yaratışında değişme yoktur; işte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bilmezler."
(Rum 30)

İnsanı böyle tesviye edip düzgünce ve hidâyeti kabule hazır yaratan Rabbimiz aynı zamanda:
8. "Sonra da ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene andolsun ki:"

Rabbimiz bu insana takvayı da, fücuru da ilham edip göstermiştir. Ona takvanın yolunu da, isyanın yolunu da göstermiştir. Hidâyet yolunu da, dalâlet yollarını da gösterip bildirmiştir. Bu ikisini tanıyıp ayırt edebilecek ölçüyü de

vermiştir insana. İşte zaten insanın mü-kemmelliği de buradan gelmektedir. Rabbimiz, insana iyiyi-kötüyü, hakkı-bâtılı, hayrı-şerri, hidâyeti-dalâleti, takvayı-fücuru birbirinden ayırt edebilecek akıl bağışlamıştır.

"Elheme," ilham etti, zihinlerine yerleştirdi, fıtratlarına koydu, fıtratlarını bunun bilinciyle yoğurdu anlamına gelmektedir. Buradan anlıyoruz ki insanda iyiliğin de kötülüğün de dürtüsü, bilinci vardır. Bu insanın fıtratına, mayasına yerleştirilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in şu hadisleri bu anlamı apaçık bir şekilde genişletmektedir:

"Kötülük yapmak seni üzüyorsa, artık sen müminsin"
(Ahmed b. Hanbel, Müsned, V. 251-252).

Yine Ebu Musa El Eş'arî'den intikal eden bir başka hadislerinde Rasûlullah Efendimiz şöyle buyurur:

"İyilikleri kendisini sevindiren, kötülükleri ise kendisini üzen kimse mü'mindir."

Kısa ve net bir ifade. Yaptığı iyiliklerden dolayı sevinen, içten içe memnun olan, böyle bir huzur dolu dünyaya giden, ama kötülük yapmışsa o da kendisini üzen kimse mü'mindir. Fakat bunu bize söyleyenin peygamber ve ondan bize nakledenin de sahabe olduğunu unutmadan hareket edelim. Öyle olunca söze tekrar dönüp kimi problemler oluşmasın diye yeniden bir açıklama derdine düşelim. Meselâ enva-ı çeşit din mensubunun, inanç mensubunun birlikte yaşadığı bir toplum düşünelim. Yâni hırsızlığın son derece güzel, ama büyük suç kabul edildiği farklı insanların bir arada yaşadıkları bir toplum farz edin. Ben hırsızlık dedim, sen soysuzluk anla. Ya da namus ve namussuzluğu anla. İçkiyi, kumarı, adam öldürmeyi cezayı gerektiren bir suç, ya da takdir edilip ödüllendirilmeyi gerektiren bir güzellik kabul eden karışık, karmaşık bir toplumda yaşadığınızı düşünün. Söyleyin o zaman, herkes her bir yaptığının iyilik olduğunu ve bununla sevindiğini iddia edecek, tam tersine kötülükler de kendisini üzecek. O zaman herkes mü'min mi olacak? Meselâ para kazansın da nereden ve nasıl kazanırsa kazansın. Kasası kesesi dolup şişsin de nasıl olursa olsun diyen insanların yaşadığı bir bölgede, bir beldede, birilerine satılmaz bir malı satan, kötü bir malı iyi diye satan, aldattıkça para kazanan ve böylece sevinen insanlar duyacaksınız. Ya da tersine sa-tamayan, zorlanan, bir başkası tarafından aldatılan insanlar da üzülecekler kimi kötülüklerden dolayı. Şimdi söyleyin bu insanlar mü'min mi sayılacaklar?

Öyle değil, bunu peygamber söylüyor olarak düşünüyoruz. Ebu Musa El Eş'arî naklediyor olarak düşünüyoruz. Öyleyse iyi ve kö-tü konusunda tanımımızı yeniden canlandıralım kafamızda. İyi nedir? Mukabili olan kötü

nedir diye düşünüyoruz. İyi ve kötü konusunda bu-güne kadar çok çeşitli tanımlar yapmışlar. Meselâ pragmatist bir mantıkla, faydacı bir anlayışla faydalı olan iyi, zararlı olan da kötüdür demişler. İlk bakışta çok güzel gibi. Aman Allah'ım ne kadar da güzel. Tut ve bırakma. Faydalı olan iyi, zararlı olan kötü. Peki söyleyin, kime? Kime faydalı ve zararlı olan? Deyince apışıp kalmışlar. Öyle ya kime faydalı olan iyi, kime zararlı olan kötü? Bu konuda bir ölçü bulunmalı denmiş ve yeni bir ekol, bir kapitalist veya bireyci sistem çıkmış ortaya. Birey adına faydalı olan iyi, zararlı olan da kötü olsun denilmiş. Tamam, demişler çözdük. Yıllarca peşinde koşmuştuk, üç beş kişi çıktı kafamızı bulandırdı, yok tamam, artık şimdi hallettik bu işi dercesine birey adına ölçüyü koymuşlar ortaya, bireyin iyi dediği iyi, kötü dediği de kötüdür demişler.

Ama problem daha çok büyümüş. Çünkü bireylerden biri adına bir olay çok iyi olurken, aynı olay diğeri adına çok kötü olmuş. Meselâ aldatmak birisi için iyi, ama karşıdaki aldatılan için de bu olay çok kötü olmuş. Birine göre malı pahalı satmak iyi, ucuz satmak öteki için iyi olacak iken onun için kötü olmuş durum. Nice binlerce örnek çıkmış ortaya. Ne yapsalar, şaşırmışlar.

Yeni bir ekol türemiş, kollektivist sistem diye. Ya da toplumcu düzen. Demişler ki birey adına olmasın bu iş, toplum adına olsun. Toplum adına iyi olan iyi olsun, kötü olan da kötü olsun. Yâni faydalı olan iyi, zararlı olan da kötü olsun. Alkışlansa da yine aynı çürüklük, yine aynı boşluk insanların başına belâ olmaya devam etmiş. Peki ne yapacağız? Kolayı var aslında. Ta baştan gitseydik Allah'a, yâni çıkmaz sokaklar arttıkça, insanlar battıkça, uçuruma yuvarlandıkça yine Allah'a gitseler yine kârdır onlar için de, ama hani hiç batmadan gitseler daha iyi olmaz mıydı? Çünkü olayı Allah ve Rasûlüne havale ederek şöyle deseydik: Allah'ın iyi dediği iyi, kötü dediği de kötüdür. Öy-leyse bunu peygamber buyurduğuna göre bu açıdan değerlendiriyoruz, Allah'ın Resûlünün dediğine göre bir insan Allah ve Resûlünün iyi dediği şeyleri yaptıkça seviniyorsa, kötü dedikleri şeyleri de yaptıkça üzülüyorsa işte bu insan mü'mindir.

Ne dersiniz? Mü'min olmanın ilk şartı iyilikle sevinmek, kötülükle üzülmekten önce iyilik ve kötülüğü tanımak değil mi? Çünkü dö-nün sözü sondan alın isterseniz, siz nelere üzülüyordunuz? Acaba o üzüldükleriniz Allah ve Resûlünün kötü dediği şeyler miydi? Ya da siz nelere seviniyordunuz? Acaba o sevindiğiniz şeyler Allah ve Resûlünün iyi dediği şeyler miydi? Değilse bilesiniz ki baştan yanlıştasınız. Çünkü siz ne iyiyi, ne de kötüyü bilmiyorsunuz ki sevindiğiniz ve üzüldüğünüz şeyler sizi mü'min etmesin.

Ağlayanlar, iki gözünden yaş dökenler, perişan olanlar. Ya da bütün bir hayatını kapkaranlık zindan edenler. Tersine sevinen, coşan, kendisinden geçenler görürüsünüz. Sizler de bir vakitler öyle ya da şimdi böylesindir. Peki

söyle Allah aşkına sen o sevincini Allah'ın iyi dediklerine bağlamamışsan, sen o üzüntünü Allah'ın kötü dediklerine irtibatlı kılmamışsan o zaman ne anlamı var bunun, seni mü'min etmedikten sonra? Yâni nice insanlar vardır ki bir âyet öğrenmeye se-vinemedikleri halde bir deve kazanmaya sevinmişlerdir. Nice insanlar vardır ki bir yanlışını düzeltmeye sevinemediği halde nice yanlışlar kazanmaya, nice yanlışlar sürdürmeye sevinmiştir. Nice insanlar vardır ki kocasının, veya karısının namazsızlığı onu çok üzmemiştir. Olur böyle şey demiştir. Kocası içkiye başlayınca; eh ne yapalım erkektir, yapar böyle diyebilmiştir. Kocasının hattâ eve getirdiği ekmeğin hırsızlığın ürünü olduğunu bilmiş olsa da kadın, eh ne yapayım elimden ne gelir diyebilmiştir. Çok fazla üzülmemiştir bunlar için. Ama kocası kendisin de, çocuklarının da, başka insanların da dünyasını yıkacağını zannettiği bir büyük suç işlemeye başlamıştır, yani suçlardan birini özelleştirmiştir ve o zaman üzülmüştür. Öyle üzülmüştür ki hattâ boşanmaya yürümüş, hattâ namazını bırakmış, hattâ sıhhat ve âfiyetini kaybedecek kadar kahrolmuştur. Ne dersiniz? Buna üzülen bu kadın bu üzüntüsüyle daha iyi müslüman olma sevdasında mıdır?

"Her çocuğu annesi fıtrat üzere dünyaya getirir. Onun bu hali konuşma çağına kadar devam eder, sonra ebeveyni onu hristiyan; yahûdi, mecûsî yapar. Eğer ana-babası müslüman iseler, çocuk da müslüman olur"
(Buhâri, Cenâiz, 79; Müslîm, Kader, 23-25)

"Beş şey fıtrattandır: Sünnet olmak, kasıkları tıraş etmek, bıyıkları kısaltmak, tırnakları kesmek, koltuk altın-daki tüyleri yolmak"
(Buhâri, Libas, 51, 63, 64; Müslim, Tahara, 49)

"Çocuklarınıza öğreteceğiniz ilk söz Lailaheillallah olsun "
(Abdurrezzak Sanânı, Musannef, Beyrut 1970, IV, 334)

"İçini tırmalayan, kalbinde çarpıntılar oluşturan, gönlünü bulandıran şeyi terk et"
(İbn Hibban. Hakîm).

"Hayr, nefsin kendisine ısındığı, kalbin rahatladığı, yüreğin oturduğu şeydir. Şer de nefsin kendisine ısınama-dığı, kalbin mutmain olmadığı, içinde tereddüt ve ıstıraplar meydana getiren şeydir, her ne kadar müftiler hilafına fetva verseler de. "
(Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 194).

"Müftiler sana fetva verseler de bir kere kalbine da-nış"
(Dârimî, Buyû, 2).

"Ameller niyete göredir"
(Buhâri, Itk., 6).

"Seni işkillendiren şeyi bırak, işkillendirmeyene geç"
(Hanbel, Nesâî, Taberânî),

"Kötülük, insanın içine sıkıntı verir"
(Müslim, Birr, 14).

Evet, Rabbimiz insanı yaratmış, onu tesviye etmiş, en güzel özelliklerle donatmış, ahsen-i takvim üzere kılmış ve ona takvasını ve fücurunu da ilham etmiştir. İnsan sûresi de aynı konuyu anlatır:

"Biz insanı katışık bir nutfeden yaratmışızdır; onu deneriz; bu yüzden, onun işitmesini ve görmesini sağlamışızdır. Şüphesiz ona yol gösterdik; buna kimi şükreder, kimi de nankörlük."
(İnsan 2-3)

Yani biz insanı yarattık, onu semi' ve basir yaptık. İşitici ve gö-rücü yaptık. Niye? Deneyelim, imtihan edelim diye. Ya da ona kulaklar ve göz verdik. Duyan ve gören yaptık ki imtihan edelim.

Gören ve duyan kıldık insanı. Aslında hayvanlar da öyledir. Onlar da görür ve duyarlar. Ama insanı hayvandan ayıran başka özellikleri de vardır. Bunu şöyle de anlayabiliriz: Cenab-ı Hakk'ın iki tür âyeti vardır. Biri kulağa, ötekisi de göze yönelik âyetler. Birisi şu arz ve semâvâttaki Allah'ın görsel âyetleri, ötekisi de kulağa yönelik âyetler ki şu elimizdeki işitsel Kur'an'ın âyetleri. Dinlenip algılanan, sonra amele dönüştürülmesi gereken âyetler. Bir semi olarak algılayacağımız âyetler, bir de basir olarak algılayacağımız âyetler. İşte Allah di-yor ki, biz insanı semi' ve basir yaptık, yani biz insana bu iki tür âyeti verdik.

Niye böyle yapmış Allah insanı? Çünkü biz onu imtihan ediyoruz, deniyoruz. Bu imtihana müsait yarattık onu, yani biz insanı bu imtihana konu olan görsel ve işitsel âyetlere mutabakat edecek biçimde yarattık. Hani İsrâ'da göz, kulak ve kalp hepsi bu işten mes'ul olacaktır deniyordu ya, işte anlıyoruz ki insanın sorumluluğunun temel merkezi de budur. Göz, kulak, kalp ve akıl. İnsana bu özelliklerin verilmesi, insanın bu şekilde yaratılması, yani insanın insanca yaratılması, iyiyi-kötüyü, takvayı-isyanı ayırt edebilecek bir özellikte yaratılması onun mükellef oluşunun gerçekleştirilmesi demektir. Ona takvasının ve fücurunun ilham edilmesi de, onun semi' ve basir oluşunun da anlamı da budur.

Beled sûresinde de aynı konu anlatılır:

“Biz onun için iki göz, bir dil ve iki dudak var etmedik mi? Biz ona eğri ve doğru iki yolu da göstermedik mi?”
(Beled 8-10)

Biz onu yola hidâyet ettik. Yani yolu bulabilecek, hidâyeti kabullenebilecek biçimde yarattık. Öyle bir yol ki, iki şekilde gidilir. Ya şükredilerek ya da küfredilerek. Ya Allah yolunun yolcusu, ya da şeytan yolunun yolcusu olarak gidilir. Ya da aslında yol tektir de, iki tip gidiş vardır. Meselâ bir trafik kurallarına göre gidiş var, bir de keyfine göre gidiş. Bir Allah’ın gösterdiği biçimde gidiş, bir de kendi hevâ ve hevesleri istikâmetinde gidiş. İşte insana ikisini de gösterip ilham ettik, diyor Rabbimiz. Yani insan bu yolun ikisini de bilmektedir. Bunun bilgisi ve hissiyle yarattık onu. Öyleyse insanın dizginleri kendi elindedir. İsteyen kendisini bildiği, tanıdığı takva, hidâyet, kulluk ve saadet yoluna sevk eder, isteyen de fücur, isyan yoluna sevk eder.

Yine Kıyamet sûresinde de insanın bu bilgiyle yaratıldığı anlatılır. ***“Nefs-i Levvame”***ye yemin ederek, Rabbimiz insanın iyiliğin ve kötülüğün hissine, bilgisine sahip olduğunu anlatıyordu. Yani kendi kendini kınayan, yaptığı şeylerin iyilik ve kötülük, takva ve fücur olarak farkında olan nefse yemin ediyordu. Yaratılış, fıtrat gereği, buna vicdan da diyebiliriz. Her insanın içinde iyiliğin de, kötülüğün de hissi vardır. Takvanın da, isyanın da bilgisi vardır. Bu kişi ne kadar da vicdanen bozulmuş, tefessüh etmiş olursa olsun, onun vicdanında mutlaka kötülük yapmamasını ve iyilik yapmasını isteyen bir dürtü vardır. Böyle birisinin belki iyilik ve kötülük ölçüsü, itaat ve isyan kriteri yanlış olabilir. Ama yine de ona vicdanı yaptıkları konusunda itiraz eder. Yaptığı bir isyan ve kötülük karşısında mutlak sûrette vicdanı ona bu-nu yapmamalıydın der.

Bu insanın salt bir hayvan olmadığını, iyilik ve kötülüğü tefrik edebilme özelliğini gösterir. Meselâ insan kendine bir başkası tarafından kötülük yapılsa, vicdanında onun cezalandırılması gerektiğine dair bir duygu belirir değil mi? Kesinlikle kendisine bu kötülüğü yapan kimsenin cezalandırılması gerektiğine inanır, değil mi? İşte aynen bu-nun gibi kendisi de başkalarına kötülük ettiği zaman vicdanı onu rahatsız eder. Fıtratında var olan takvalı davranışı, kulluğa yönelişi onu huzura sevk ederken, kötülüklere bulaşması onu her zaman rahatsız eder.

İnsana verilen bu fıtrat çok önemlidir. İnsan ve ona ait organlar fıtrat üzere kaldıkları sürece, Allah’a teslim olurlar. Eğer onlara dış etkenler tesir etmezse, onların fıtratında Âlemlerin Rabbine teslimiyet vardır. Bu bakımdan İslâm fıtratın dinidir. İslâm, fıtrat olarak Allah’a teslim olma kabiliyetinde yaratılan organların bu teslimiyetlerini sağlar. Ancak, hayatına İslâm’ın hakim

olmadığı kimseler şeytanın saptır-masıyla bu kabiliyetlerini ters yönde kullanırlar. İslâm'a göre inanmanın ve ibadet etmenin iki kaynağı vardır. Bunun birincisi insandaki bu fıtrat'tır. İnsanın yaratılışı, tabiatı (doğası) Allah'ın dini İslâm'ı kabul et-meye, onu uygulamaya, Allah'ın emirlerine uymaya; kısaca yalnızca Allah'a ibadet etmeye uygundur. Allah (cc) insanın aslını böyle temiz ve saf kılmıştır.

İnanmanın ikinci kaynağı, insanın kendi çabasıyla ve irade-siy-le inanması, İslâm'ı hayat nizamı olarak seçmesi, ya da kendi arzu-suyla ibadet ederek sevap kazanmasıdır (kesb-kazanç). Allah (cc), fıtrat'a zıt özelliklerin ve anlayışların bulunduğu yerlerde elçileri ara-cılığıyla din gönderir ve insanları öz fıtratlarına uygun davranmaya ça-ğırır. İnsanın kendi fıtrat'ına uygun olarak Allah'ı bir bilip O'na kulluk etmesi de 'hanif'liktir. Peygamberimiz (sav) buyuruyor ki:

"Her çocuğu annesi fıtrat üzere dünyaya getirir. Onun bu hali konuşma çağına kadar devam eder, sonra anne-babası onu hırıstiyan, yahudí, mecusi (ateşe tapan) yapar. Eğer anne-baba müslümansalar, çocuk da müslü-man olur."

Bütün insanlar saf, temiz, İslâm'a meyilli bir şekilde yaratılırlar. Ancak onu eğitim, çevre ve dış etkenler değiştirir, fıtrattan uzaklaştırır, ya da fıtrata uymayan davranışları yapmasına sebep olur. İnsanı itaat etmeye de isyan etmeye kabiliyetli yaratan Rabbimiz, ona Hak-k'a uyacak, Hakk olan şeyleri tercih edebilecek kabiliyetleri de vermiştir. Fıtrattan ayrılmayan, bozulmayan kimse Allah'ın âyetlerine ku-lak verir, gereğini yapar. Çünkü yapısında bu maya, bu özellik bulunmaktadır. Şeytan ve fıtrata aykırı dış faktörler insanı bu durumdan uzaklaştırırlar. İslâm, insanı asıl fıtratına davet eden, fıtratının gereğini yapmasını sağlayan Ilâhí dindir. Mü'minler, insanların hayra ve imana eğiliminin önündeki engelleri kaldırmakla, insanları fıtratlarıyla yüz yüze getirmekle yükümlüdürler. Kendi fıtratlarını yeterince tanıyanlar, Allah'ı bırakıp başka tanrılara tapınmazlar. İslâm'da cihad ibadeti insanları bu fıtratla yüz yüze getirme çabasıdır.

İnsanlar, güzel, doğru, Hakk'a uygun, adaletli, isabetli iş yapı-yorsalar, merhametli, şefkatli ve iyiliksever iseler, hatalarından dolayı pişman oluyorlarsa, insanları, hayvanları, tabiatı, çocuklarını, düşkün-leri seviyorsalar, ana-babalarına ve başkalarına iyilikte bulunuyor-salar; fıtratlarının gereğini yapıyorlar demektir. Kötü, çirkin, yanlış iş yapanlar, zalim ve merhametsiz olanlar, günaha düşenler ve isyan edenler, inançsız olanlar veya yalancı tanrılara ibadet edenler temiz fıtratlarından uzaklaşanlardır. Allah (cc) insanları kendi fıtratlarına uy-gun davranmaya davet ediyor. Bu fıtrat ta Allah'ın insanlara gönder-diği İslâm'a inanıp ona uygun yaşamaktır. İslâm, insanların temiz fıt-

ratlarına uygun hareket etmelerini istiyor. Bu bakımdan ‘fıtrat’a müda-hele; örneğin, vücudun şeklini değiştirmeyi, kadınların erkeklere, er-keklerin kadınlara benzemesini, canlı türlerine onları bozmak üzere el atmayı, hoş görmemektedir.

Kısaca fıtrat, Fâtır olan Allah’ın insanlara ve varlıklara yoktan var ederek verdiği kabiliyet, onlara ait programdır. Allah’ı tanıma ve O’na ibadet etme eğilimi, ruh temizliği, olumlu yetenekler ve benzeri şeylerdir. İnsana düşen bu temiz fıtratı tanımak ve ona uygun davran-maktır. Yaratılış, yapı, karakter, tabiat, mizaç, Peygamberlerin sün-neti, kalb-i selim, âdetullah. Ayrıca hilkat, tabii eğilim, hazır olmak, huy, cibilliyet, içgüdü, istidât gibi manalara da gelir. Terim olarak fıtrat: "Allah Teâlâ'nın mahlûkatını kendisini bilip tanıyacak ve idrak edecek bir hal, bir kabiliyet üzere yaratmasıdır.

Fa-ta-ra fiil kökünden türeyen fatr: yarmak, ayırmak; iftar: oru-cu açmak; infitâr: yarılmak, açılmak; futûr: yarıklar, çatlaklar anlamın-dadırlar. Fıtrat; ilk yaratılışı kavramlaştırdığı gibi, sürüp giden her ya-ratılışı da anlamında toplar. Yani herhangi bir şeyin bir maddeden ve-ya ilk yaratılıştaki gibi yokluktan ilk icadı ve ilk çıkışına fatr, bunun or-taya çıkış biçimine ve taşıdığı özellikleriyle birlikte görünüşüne fıtrat denir. Yaratığın fıtrat üzerinde kazandığı öz niteliklerine de tabiat denilmiştir. Kâinatın Allah'ın fıtratı üzere işleyişi İslâmî dilde âdetullah, sünnetullah, fıtratullah ifadeleriyle isimlendirilmektedir.

Fıtratın geniş anlamları Kur'an-ı Kerîm'de şu âyetlerde açık-lanmaktadır:

"Sen Hakka yönelerek kendini Allah'ın insanlara yaratılışta (Fıtratallah) verdiği dine ver. Zira Allah'ın ya-ratmasında değişme olmaz. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bilmezler"
(Rûm,30).

"Allah sizi annelerinizin karnından bir şey bilmez halde çıkarmıştır. Belki şükredersiniz diye size kulak, göz ve kalb vermiştir"
(Nahl,78).

"Allah'ın kanununda bir değişme bulamazsın "
(Fâtır,43;

Rabbimiz insanın mayasını yoğururken ona takvasını da, fısk u fücûrunu da ilham etmiştir. Takvanın, kulluğun yolunu da, isyanın yolunu da göstermiştir. Bir de üstelik kitaplar ve vahiy göndermek sû-retiyle bize takva yolunu da, isyan yolunu da beyan edip açıklamıştır. İşte gerek bu fıtratına konan özellik, gerekse kendisine gönderilen va-hiyle:

9. “Kendini arıtan kurtulup saadete ermiştir.”

İşte buraya kadar edilen yeminlerin cevabı budur. İşte bu kadar yeminin arkasından Rabbimizin anlatacağı konu budur. Buraya kadar yeminlerle bizim dikkatlerimizi çekip bizi intibaha, uyanıklılığa dâvet ettikten sonra Rabbimiz söyleyeceğini söyledi. Neymiş mesele? Kendini tezkiye edip arındıran kurtulmuştur. Dikkat ederseniz önceki yeminlerin konusuna uygun bir ifadeyle konuyu ortaya koyuyor Rab-bimiz. Önceki yeminlerde zıtlardan söz edilmişti. Gece-gündüz, güneş-ay, yükseltilmiş semâ, serilmiş arz, sonra birbirine zıt iki eğilim verilmiş nefis, takva-fücur, itaat-isyan, iyilik-kötülük…Nasıl ki bunlar birbirlerinin zıddıysa, nasıl ki bunların sonuçları da birbirlerinden fark-lıysa arınma ve kötülüklere batmak da ayrı ayrı şeylerdir. Bunların so-nuçları da farklıdır. Birinin sonucu kurtuluş, ötekinin ise cezadır. Birinin sonucu cennet, ötekininse cehennemdir.

Kendini tezkiye eden, arındıran kurtuluşa ermiştir. Peki acaba bu tezkiyeyi nasıl anlayacağız? Acaba bu tezkiyenin, arınmanın yolu nedir?

'Tezkiye', zekât kelimesinin de aslı olan "zekâ" fiilinden gelir. Zekâ, sözlükte temizlik, paklık, artıp büyümek mânâsında nemâ, feyiz ve bereket anlamlarına gelir. 'Tezkiye' ise temizlemek, geliştirmek, fe-yizlendirmek, büyütmek ve temize çıkarmak demektir. Aynı kökten gelen "zekât", Allah'ın bereketlendirmesinden meydana gelen nemâ-dır, artıştır ve temizliktir. Bu, dünyalık ve âhiretlik işler hakkında kulla-nılmaktadır. Zekât, aynı zamanda zengin müslümanların, Allah'ın hakkı olarak fakirler için ayırdıkları paydır. Bununla onlar, mallarının bereketinin artmasını isterler. Ya da zekât ibâdetiyle nefislerini tezkiye etmeyi/temizlemeyi arzu ederler. Yine aynı kökten gelen "ezkâ", daha temiz, daha iyi ve daha feyizli anlamındadır. 'Zekiyy' kelimesi de aynı kökten türemiştir. Tertemiz, günahsız demektir ki Hz. İsa'nın bir özelliğidir. Cebrâil, Meryem (a.s.)'e zekiy/tertemiz bir çocuk müjdelemek için görevlendirilmişti. Türkçe'de kullanılan 'zekî-akıllı' kelimesinin pel-tek z (zel) ile yazıldığını ve farklı bir fiilden türediğini hatırlayalım.

'Tezkiye', kavram olarak, nefsini temizlemek, onu şirk, günah, nifak, rics, cehâlet, kötü duygular ve benzeri şeylerden temizlemek, ona itaati ve takvâyı öğretmek demektir. İşte bu âyet-i kerimede bu mana ortaya konulmaktadır. Allah (c.c) nefsi, insana ait iç benliği dü-zene koydu ve ona hem takvâsını hem de fücurunu (isyan etmeyi) öğretti. Nefis, isyan veya itaat edebilecek bir yapıda yaratıldı. Bundan sonra kim nefsini tezkiye ederse (temizlerse) kurtulur, onu günahla örtüp saran da yıkıma uğrar dendi.

Allah (c.c), bunun yanında neyin doğru, neyin yanlış olduğunu, rüşd ve sapıklık yollarını göstermiştir (2/Bakara, 256). İnsan nasıl ha-reket ederse doğru yola gider, nasıl inanır ve yaşarsa sapıtır, zarara uğrar; hepsini göstermiştir.

İnsanlara bunları açıklayacak elçiler ve el-çilerle beraber apaçık beyyineler (belgeler/İlâhî kitaplar) gönderilmiş-tir. Yani insan nefsine, itaat etme veya isyan etme yeteneği verilmiş ve bunlardan hangisini seçeceği kendi irâdesine bırakılmıştır. İnsan fücur (günaha girme) yollarına girmez, takvâ elbisesini yırtıp atmazsa nefsini tezkiye etmiş olur. İnsanlardan kim nefsini tezkiye ederse, bu kendi lehinedir, bunun kazancı kendisinindir (Fâtır,18). Nefislerini tezkiye edip arınanlar için öldükten sonra şüphesiz Adn cennetleri vardır. Onlar orada temelli kalacaklardır (Tâhâ, 76). *"Kim tezkiye yaparsa (arınırsa) o elbette kurtulmuştur."* (A'lâ, 14).

İnsanı tezkiye edip arındıran önce Allah'tır. Çünkü fâil-i mutlak O'dur. İnsana takvasını da, fısk u fücurunu da gösteren, onu buna müsait yaratan ve bu konuda yol gösteren O'dur. Tezkiyeyi, tezek-kî'yi, arınmayı temizlenmeyi ortaya koyan Allah olduğuna göre, elbette bunun yolunu, usulünü, kuralını ortaya koyan da O'dur. Onun gösterdiği yol temizlenme ve arınma yoludur. Rabbimizin tarifinin dışındaki tüm yollar bâtıldır, boştur.

Allah'ın insanları tezkiye etmesine aracı olanlar şerefli elçiler-dir. Onlar, Rabbimizin bildirdiği emir ve hikmetlerle insanların nefisle-rini her türlü İslâm dışı şeylerden temizlerler. Tezkiye, Kur'an'ın bir emri ve bir ibâdet eylemidir. Bu anlamda tezkiye, takvâya ulaşmak için bir çaba, insanı Allah'tan uzaklaştıracak her şeyden kaçma, nefsi fücur sayılan şeylerden alıkoymaya gayret göstermektir. Kelime anla-mından hareketle, temizlenmek, arı olmak, pak olmak, aydınlanmak, nemâlanmak ve hayır yönünden çoğalmak demek olan tezkiye, bir di-ğer deyişle İslâm'ın bir başka adıdır. Nefsin tezkiyesi, mü'minin haya-tında başlı başına bir faâliyettir. Bunun nasıl olacağı Kur'an'da anlatıl-maktadır. Peygamberimiz (s.a.s.) de bunu yaşayarak bize öğretmiştir.

Evet, ikinci olarak tezkiye eden, arındıran Allah'ın elçileridir. Rabbimiz, Kur'an-ı Kerîm'de elçilerinin tezkiye görevinden söz eder. Bu âyetlerden birisi şöyledir:

"Andolsun ki Allah, inananlara, âyetlerini okuyan, onları arıtan, onlara Kitab ve hikmeti öğreten, kendilerinden bir peygamber göndermekle iyilikte bulunmuştur. Halbuki onlar, önceleri apaçık sapıklıkta idiler."
(Âl-i İmrân 164)

Peygamber'in (a.s) görevlerinden birisi de ümmetini tezkiye etmek, insanları arındırıp tertemiz hale getirmektir. Küfürden, şirkten, nifaktan, cahiliyeden insanları arındırmak, vicdanlarını, kalplerini, düşüncelerini, niyet ve amellerini, aile hayatlarını, içtimaî yaşantılarını temizlemektir. Bir Müslüman yirmi dört saatlik hayatını Allah'ın şu ki-tabına ve Resûlü'nün sünnetine göre yaşarsa, o kişi hayatını temizlemiş demektir. Bir toplum da hayatını bu kitaba

göre ve bu kitabın pratiği olan Peygamberin sünnetine göre yaşarsa o toplum da temizlenmiş demektir. Öyleyse tezkiye bu kitaba göre bir hayat yaşamaktır.

Kitabın ve Peygamberin görevi buysa, öyleyse bizim de görevlerimiz bunlardır. Biz de kendimize ve topluma Allah'ın âyetlerini okuyacağız, toplumda bu âyetleri öğrenmek isteyenlere öğreteceğiz. Bu kitabı okuyacağız. Herkese, kadın-erkek, genç-ihtiyar herkese. "Zaten bu insanlar Kur'an'a iman ediyorlar, onlara niye okuyacağız?" de-meyeceğiz. Çünkü Kur'an Müslüman'a da, kâfire de uyarıdır. Kur'an Müslüman'a hatırlatma, kâfire de uyarıdır. Öyleyse bunu mutlaka biz de gerçekleştireceğiz. Bu okuduğumuz insanlar arasından öğrenmek isteyenlere öğreteceğiz. Kur'an'ı pratikte yaşamak isteyenlere de işte kitabın pratiği budur diye onun pratiğini de göstereceğiz ve böylece hem kendimizin hem de o insanların temizlenmesini sağlamış olacağız. İşte Peygamber (a.s), insanları her türlü bâtıl düşüncelerden, ef-sanelerden temizleyerek onları apaçık imana ve hidâyete ulaştırıyor.

Bakın bu tezkiye konusunu Nâziât sûresi de şöyle anlatıyor:

"Tuva'da, kutsal bir vadide, Rabbi ona şöyle hitap etmişti: Firavun'a git; doğrusu o azmıştır. Ona de ki: "Arınmağa niyetin var mı? Rabbine giden yolu göstereyim ki O'na saygı duyup korkasın."

(Nâziât 16-20)

Bir zamanlar Hz. Mûsâ, Rabbinin emriyle Firavun'un ayağına gitmişti de ona: "Ey Firavun! Var mısın, haydi temizleyeyim seni! Hay-di istersen seni tezkiye edeyim! Temizleyeyim seni! Seni tezkiyeye, temizlenip arınmaya götüreyim mi? Sana tezkiye yolunu göstereyim mi? İstersen gel senin yolunu Rabbine çıkarayım! Rabbine, temizlen-meye giden yolu göstereyim!" demişti. İşte tezekkî budur. İşte tezkiye, arınma budur. Rabbe giden yola girmek, Rabbe kulluk yoluna girmek, Rabbin koruması altına girmek ve Rabbin istediği hayata talip olmak…

Nefis tezkiyesi, başlıca iki anlamda kullanılmaktadır:

1- Onu kirletecek her türlü küfür, cehâlet, yanlış inançlar, kötü duygular ve kötü huylardan temizlenmek,

2- Bu gibi kötü şeylerden temizlendikten sonra ona; iman, ir-fan, güzel ahlâk, iyilik duygusu, takvâ gibi güzel şeyleri aşılayıp çevre-sine hayır ve bereket yayacak duruma getirmektir.

Bu iki anlamda nefis tezkiyesi, Allah'ın insan üzerinde bir hak-kı olmakla beraber insanın faydasınadır. Bu tezkiye işi, yapması yö-nüyle kişiye, sebep

olması yönüyle irşad ve terbiye ediciye (Resûle), yaratma yönüyle de Allah'a nispet edilir.

Takvâ sahibi mü'minler, nefislerini şirkle, isyanla, kötü ahlâk ve kötü düşüncelerle, Rabbe karşı câhillikle, yüz kızartıcı hatalarla kir-letmezler. İslâm'ın açık ölçülerine uyanlar, Allah'ın koyduğu sınırlara dikkat edenler, helâli bilip haramdan uzaklaşanlar; şüphesiz temiz bir kalbe sahip olurlar. Bu, nefis tezkiyesidir. Mü'minler, dininin kötü de-diği ve haram saydığı şeyleri yanılma veya hata etme sonucu yapar-larsa; bütün bunlara tevbe ederler, pişman olurlar, itaat ve duâ ile ne-fislerini arındırırlar. Nefis tezkiyesi için özel törenlere, uzun uzun şart-lara, yedek yardımcılara ihtiyaç yoktur. İslâm'ın her şeyi ve onu hak-kıyla yaşamanın yolları bellidir. İnsanın kendi kafasından yeni, bağ-layıcı ve hattâ işi zorlaştırıcı kurallar koyması gereksizdir.

Değilse, işte nefis tezkiyesi için bir kenara çekileceksin, eline tesbihi alacaksın, şunları şunları yapacaksın vs, vs. Hayır, tezkiye bu değildir. Allah’ın dediklerini yapacaktır kişi ancak o zaman tezkiye olur. Allah’ın dediği gibi vahiyle tanışacak, tanıştıkça hem niyetlerini, hem düşüncelerini, hem bakışlarını, hem de amellerini bu tanıştığı vahiy doğrultusunda temizleyecektir. İşte o zaman tüm hayatı vahiyle yıkanmış ve temizlenmiş olacaktır.

Vahye göre malın temizlenmesi, tezkiyesi Allah’ın dediği gibi kazanıp harcamakla, zekât ve infakladır. Yani mala ilişkin temizlik an-cak Allah’ın gösterdiği şekilde olur. Gerek kazanma, gerekse harcama konusunda vahye mutabakat etmeyen, Allah’ın istediğine uygun hareket etmeyen bir kişinin malı temiz değildir. Gözün temizlenmesi, gözün vahye mutâbık kullanılmasıyla mümkün olacaktır. Onun Allah’ın bakılmasını, görülmesini istediği yerde kullanılması, yani hakkı görmekte, hakka bakılmakta kullanılması, Allah’ın metluv ve meşhud âyetlerinin okunmasında kullanılması gözün tezkiyesidir. Başın temizlenmesi, başkalarına göstermemek ve kocasına süslenmektir. Yoksa her gün şununla yıkamak, şu şampuanı kullanmakla değildir. Ağzın temizlenmesi hakkın sözcüğüyledir. O ağzın Allah’ın istediği biçimde vahyin sözcülüğünde kullanılmasıdır. Yoksa filan macunu kullanmakla, falan estetik ameliyatla değildir.

Kalbin, nefsin tezkiyesi de kişinin eylemlerinde, kavil, fiil ve davranışlarında niyetini Allah’ı halis kılmasıyladır. Tüm yaptıklarında, tüm konuştuklarında Allah için niyet taşır hale gelmesidir. Çünkü kalp, niyet makamıdır. Kalp, kabul ve ret makamıdır. İşte kalbin tertemiz ol-ması budur. Kalp temizliği Allah’ın istediği biçimde olur. Bu konuda kendi kendimize bir kısım usuller koymaya hakkımız yoktur.

Hz. Mûsâ, Allah'tan emir alır almaz hemen Firavun'a gitti ve bakın şöyle dedi: "Gel îman et ey Firavun! Îman et de temizlen! Allah yoluna gir de arın! Var mısın gel seni tezkiye edelim! Seni küfürden, şirkten, isyandan, Allah'a kafa tutmaktan, tâğutluktan kurtaralım! Gel seni hevâ ve heveslerine tapınmaktan, Allah karşısında bilgi ve güç iddiasında bulunarak kendi hayat programını Allah'ınkine tercih edişten kurtaralım. Yani Firavunluğunu, Firavunlaşmanı bitirelim! Firavunluğuna bir son verelim!"

Tezkiye budur işte. Tezkiye, Firavunluğa son verip Allah'a kul-luğu gerçekleştirmenin adıdır. Yani kendi kendini putlaştırıp, hayat programını Allah'a sormadan yaşamaktan vazgeçip, vahiyle diyalog kurmanın adıdır. Kitaptan habersiz bir hayat yaşamaktan vazgeçip kitapla tanışmanın adıdır. Peygamberi tanımadan bir hayat yaşamayı bırakıp, peygamber örnekliliğinde bir hayata talip olmaktır tezkiye. İşte Kur'an'ın anlattığı tezkiye budur.

Bakın elçisi Hz. Mûsâ'nın şöyle dediğini anlatıyor Rabbimiz: "Ey Firavun! Gel seni Rabbine ileteyim! Seni Rabbini bilmeye, Rabbini tanıyıp O'nunla diyalog kurmaya ileteyim de O'ndan korkasın, haşyet duyasın. O'nun koruması altına girerek O'nun istediği gibi bir hayat yaşayasın!" Zira Rabbi bilmeyen O'na karşı saygı duymasını da bi-lemez. Rabbi tanımayan bir insanın arınması, temizlenmesi de mümkün değildir. Hani ***"Nefsini tanıyan Rabbini da tanır."*** Diyorlar ya, hayır bunun aslı tam tersidir. ***"Rabbini tanıyan nefsini tanır"*** demek Kur'an'ın ortaya koyduğu gerçektir. Çünkü biz nefsimizi de, onun tezkiyesini de Rabbimizden öğreneceğiz. Bu konuda başka bir kaynağımız yoktur. O halde Tezkiye, Rabbi bilmeye bağlıdır. Rab-bi bilmenin yolu da Kitap ve Sünnetten geçer. O halde Tezkiye, Kitap ve Sünneti tanımak demektir. Kitap ve Sünneti tanımayan birinin nefsini tezkiye iddiası da boştur.

Bakın nitekim âyetin devamında buyruluyor ki:

Sonra da Hz. Mûsâ Firavunun tezkiyesinin gerçekleşmesi için Ona büyük âyetleri gösterdi. Ona büyük mûcizeler, âyetler gösterdi. Yani ona Allah'ın Yüce âyetlerini gösterdi. Öyleyse tezkiye Allah'ın âyetleriyle gerçekleşecektir. Öyleyse biz de Rabbimizin âyetlerini görerek, Rabbimizin âyetleriyle tanışarak kendimizi tezkiye edip arındırmak zorundayız. Bizler de bu âyetlerle kendimizi arındırdığımız, kendi tâğutluklarımızı bu âyetlerle temizlediğimiz gibi Allah'ın elçileri gibi Firavunlara ve Firavun gibilere gideceğiz. "Gel Rabbinin kitabına!" diyeceğiz. Bize gel! Bizim gibi ol! Bizim gibi yaşa! Bize bak! Bizi örnek al! Bizim yolumuza, bizim metodumuza, bizim hizbimize, bizim partimize, bizim cemaatımıza gel demeyeceğiz asla.

Ya ne? Gel Rabbine! diyeceğiz. Gel Rabbinin dinine! Gel İslâm'a diyeceğiz. Zira unutmayalım ki bizimki hiçbir zaman temel değildir. Allah bizim

metodumuzun dışında da farklı yollar tarif ediyor. Sonra insanları İslâm'a, Kur'an'a ve Peygambere değil de kendimize çağırırsak insanlar bizde çakılır kalırlar ve bizi bir adım öteye geçemezler, bunu da unutmayalım.

Allah'ı, Allah'ın kitabını tanıyarak Allah'ın tarif buyurduğu biçimde kendini tezkiye eden kurtulmuştur. Ama:

10. "Kendini fenalıklara gömen kimse de ziyana uğramıştır."

Önceki kişinin tamamen tersine vahiyle tanışmayarak, Allah'ın hayat programından habersiz bir hayat yaşayarak kendini kirletip pisliklerin içine gömen kişi de kaybetmiştir, ziyan etmiştir.

"Dessa, tedessi," bastırmak, örtmek, saptırmak anlamlarına gelmektedir. Allah'ın nefislerine koyduğu iyilik, hayır ve takva özelliklerini bastıranlar, fıtratlarını, fıtrî özelliklerini örtenler, fıtratlarının seslerine kulak vermeyenler, takvalarını örterek fısk ve fücurlarına imkân verenler, itaat duygularını bastırıp isyanlarına destek verenler kaybetmişlerdir. Allah'la diyalog kurmayanlar kaybetmişlerdir. Allah'ın ki-tabı, Allah'ın yasaları yerine kendi hevâ ve hevesini putlaştırıp tanrı edinen, hevâsı istikâmetinde bir hayat yaşayan kişi kaybetmiştir.

Allah'ı unutmuş, Allah'tan gelen basiretlerle ilgi kurarak kendisini arındırmaya çalışmamış, Allah'ın kitabından ve peygamberin sün-netinden habersiz olduğu için, Allah'ın kendisi adına belirlediği kulluk programına teslim olmak yerine kendi bilgisine, kendi hevâ ve heveslerine teslim olmuş, ya da başkalarının hevâlarına teslim olmuş, başkaları için yaşamayı, tâğutlar için yaşamayı, moda için, çevre için, â-detler için yaşamayı, başkalarına kulluk etmeyi alışkanlık edinmiş kişi kendi kendisini pisliğin, günâhların, isyanların içine düşürmüş, hem dünyada ve hem de âhirette ziyana uğramış, kendi kendisini kötüye harcamış insandır.

Dünyaya dalmış, dünyayı ve dünyalıkları kıble edinmiş, tapınırcasına dünyaya sarılmış ve bu yüzden de günahlara batmış kişi kendi kendini mahvetmiştir. Bakın Allah'ın Resûlü bu hususu bir hadislerinde şöyle haber verir:

"Suda yürüyüp de ayakları ıslanmayan var mı? Dünya perest de böyledir. Günahlardan uzak kalamaz."

Hadis son derece açık ve net. Bir defasında bir hadis üzerinde sesli düşünmeye ve düşündüklerimi etrafımdakilerle paylaşmaya çalışıyordum. Dinleyenlerden birisi Allah kendisinden razı olsun, oldu mu dedi? Yâni Allah'ın Resûlünün sözü apaçıktı, sen onu kapalı zannettin ve anlatmaya başladın. Ne

olacaktı, niye lafı uzattın dedi. Yâni işte peygamberimizin dediği kapalı değil ki, açığın açığı. Kimi âyet ve hadisler için bu söz gerçekten çok değerlidir. Ama nedense insanlardan çoğu anlat diyorlar, biz de anlatıyoruz. Halbuki bakın apaçık bir söz. Suda yürüyüp de ayakları ıslanmayan var mı? Önce böyle soruyor Al-lah'ın Resûlü. Suda yürüyeceğim ve ıslanmayacağım. Zemin su ve ben yürüyorum, ayaklarım ıslanmayacak. Efendim, ben ayaklarıma naylon poşet geçirdim, ondan dolayı ıslanmadım. Ayaklarıma çizmeler giydim, ondan dolayı ıslanmadım.

Öyle değil mesele. Anlatılan bir insan ayakları çıplak suda yürüyecek ve ıslanmayacak, olur mu bu? Mümkün değildir değil mi? Aynen bu işin ciddiyeti, vehameti gibi düşünün, dünya perest de böyledir diyor peygamberimiz. Yân, dünyaya sevdalı, dünya benim olsun sevdasında, aman ben dünyanın olayım sevdasında olan bir kişi de böyledir, o da günahlardan uzak kalamaz. Ben hem dünyayı severim, hem dünyaya sevdalıyım, hem dünyaya taparcasına dünya benim olsun derdindeyim, hem de hiçbir günaha bulaşmadan dünyayı kucaklamaya, dünyayı içmeye, dünya tarafından içilmeye çalışıyorum demsi de mümkün olmayacaktır. Mutlaka o kişi günahlara dalacak, günahlara batacak, günahlarla beraber olacaktır.

Fıtratını örtmüş, Allah'ın kendisine verdiği melekelerini kullanmama konusunda ısrarlı davranmış kişi kendisini insanlıktan çıkarıp hayvanlardan da aşağıya inmiş insandır. Gözünü, kulağını, aklını, kal-bini Allah'ın âyetlerine kapamış ve böylece kör, sağır, akılsız, duygusuz hale gelmiştir. Artık ona ne derseniz deyin, ne kadar âyet gösterirseniz gösterin hiçbir şey duymayacak ve hiçbir şey anlayamayacaktır. Her şey boş olacaktır onun için. Artık ne Allah, ne peygamber, ne kitap, ne gökler, ne yerler, ne cennet, ne cehennem, ne hesap, ne ki-tap onun kalbini harekete geçiremeyecektir. Hiçbir şey onun için etkili olmayacaktır. Allah'tan gelen basiretlerle ilgi kurup Allah'ın hidâyetine tabi olmayan bir adamın yol bulması da kesinlikle mümkün değildir.

Bu tür insanlar, arzularını, heveslerini putlaştırmış insanlardır. Canları ne isterse onu yapmaktan çekinmezler. Zevkleri, nefisleri neyi hoş görürse onu yaparlar. Hiçbir kayıt altına girmek istemezler. Ne Allah, ne peygamber, ne kitap, ne din, ne haram, ne helâl tanımazlar. Aslında bir tek Allah'a kulluktan, bir tek Allah'ın yasalarına tabi olmaktan kaçarlar ama pek çok İlâhlara kulluk ederler. Bir tek Allah'a kulluktan kaçacağız derken pek çok İlâha tapınırlar. Bir tek Allah'tan ka-çacağız derken pek çok İlâhın kucağına düşerler. Nefislerinin, arzularının, tutkularının, şeytanların, tâğutların kucağına düşerler. Böylece kendilerini en şerefli makamdan indirip en kötü konuma düşürür, ken-dilerini kirletip ziyan ederler.

Evet, demek ki Yüce Allah, insanı bu dünyaya akıl ve irade ve-rerek imtihan etmek için getirmiştir. Bu imtihan âleminde şerrin bulun-maması, dünyanın ve içindeki insanın yaratılış hikmetine aykırı düşerdi. Allah bu âlemde insanlara, içlerinden peygamberler gönderecek doğru yolu göstermiştir: "Biz ona (insana) iki yol gösterdik" (Be-led, 90-10) Ve sizleri şer ve hayır (yolları) ile imtihan etmek için deniyoruz ve sonunda bize döndürüleceksiniz" (Enbiya, 35). Üstelik insanın ruhuna şerden sakınmanın ve şerri tanımanın bilgilerini koymuş ve ilham etmiştir: "Her bir nefse (insan ruhuna) ve onu düzenleyene, sonra da ona kötülüğün (ne olduğunu) ve bundan sakınmayı ilham edene and olsun ki onu (nefsini = ruhunu günah ve şerden) temizleyen felaha ermiştir”

Rabbimiz kendilerini vahiyle arındıranların hem dünyada hem de âhirette kurtulduklarını, vahiyden habersiz bir hayat yaşayarak kendilerini pisliğe gömenlerin de hem dünyada, hem de âhirette kaybettiklerini yeminle gündeme getirdikten sonra şimdi de buna tarihten bir örnek verecek. Bakın Allah’la, Allah’ın vahyiyle, Allah’ın elçisiyle savaşa tutuşarak kendilerini ziyan eden Semûd’un durumu nasıl olmuş?

11. “Semûd milleti azgınlığı yüzünden hakkı yalanladı. İçlerinden en azgını ileri atılınca, Allah’ın peygamberi onlara, Allah’ın devesini göstermiş ve: “Allah’ın bu devesine ve onun su hakkına dokunmayın!” demişti. Onu yalanladılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üzerine Rableri, suçlarından dolayı onların üzerine katmerli azap indirdi; yerle bir etti onları.”

Semûd kavmi, Âd kavminden sonra gelmiş, onların halefi olarak Medine ile Kudüs arasında ***“Hicr”*** denilen bölgede yaşamış bir kavimdir. Hattâ Allah’ın Resûlü Tebûk taraflarına giderken: “Buradan hızlı geçin, zira burası kardeşim Sâlih’in devesini katlettikleri yerdir” buyurmuştur. Semûd’un en büyük şehirlerinden birisi olan belki de merkezi olan ***“Medayin-i Sâlih”***tir. Daha sonra bu şehrin harabeleri üzerinde yapılan incelemelerden anlaşılıyor ki bu şehrin nüfusu 500 bin civarındaymış. Bu toplum muhtemelen helâk edilen üçüncü toplumdur. Kendilerinden önce sırasıyla Nuh kavmi, Âd kavmi helâk edilmiş ve onların arkasından bu toplum gelmiştir.

Kur’an’ın başka yerlerinden öğreniyoruz ki Rabbimiz bu topluma kardeşleri Sâlih’i (a.s)’ı göndermiş ve Sâlih (a.s) da tıpkı kendisinden önceki peygamberler gibi onları Allah’a kulluğa, takvaya, arınmaya çağırmış. “Ey kavmim Allah’a kulluk yapın, sizin Allah’tan başka İlâhınız yoktur. Allah’tan başka sözünü dinleyeceğiniz, hatırını kazanacağınız, çektiği yere gideceğiniz İlâhınız yoktur sizin” buyurmuş. Rabbimiz buyurur ki:

Semûd milleti azgınlığı yüzünden onu yalanladı, hakkı yalanladı. Semûd milleti, izledikleri fısk ve fücuru terk etmeye razı olmadıkları, içine

gömüldükleri pisliklerinden vazgeçmeye hazır olmadıkları, fücuru terk edip takvaya yönelmeyi istemedikleri, arınmaya razı olmadıkları için Allah'ın elçisi Sâlih'i (a.s) ve onun getirdiği mesajı yalanlayıp reddettiler. Fıtratlarının sesini, fıtrî özelliklerini bastırarak Allah'ın elçisini ve onun getirdiği vahyi yalan saydılar. Pislik içindeki hayatlarının değişmesine razı olmadıkları için Allah'tan gelen hayat programını yalanladılar. Fısk ve fücuru takvaya tercih ettiler. Pisliği arınmaya tercih ettiler. A'râf sûresinde anlatıldığına göre Allah bunlara bir de mûcize göndermişti.

"Rabbinizden size bir Beyyine geldi."
(A'râf 73)

O Rabbinizden size bir beyyine var. Önceki elçilerin mesajlarının aynısı, ama burada bir farklılık var. Rabbinizden size bir beyyine gelmiştir. Rabbinizden size bir mûcize gelmiştir. Yani sizin elçi olarak beni kabullenmeniz ve benim dediklerim istikâmetinde bir hayat yaşayarak temizlenmeniz konusunda Rabbinizin size bir tehdidi var. İşte Rabbinizden size böyle bir beyyine, bir mûcize gelmiştir. Bu mûcize, bu beyyine:

İşte şu Allah'ın devesidir ki onda sizin için ayet vardır. O sizin için Rabbinizden bir âyettir. Onu bırakın, ona ilişmeyin ki, Allah'ın arzında otlasın. Ona kötülük etmeyin ki Allah'ın azabı size dokunmasın buyurulurken burada da:

"Allah'ın peygamberi onlara, Allah'ın devesini göstermiş ve: "Allah'ın bu devesine ve onun su hakkına dokunmayın!" demişti."

Rivâyetlere göre Sâlih'in (a.s) toplumu kendisinden bir mûcize istemişti. "Ey Sâlih bize reddedemeyeceğimiz bir mûcize getirirsen, o zaman sana ve Rabbine iman edeceğiz" demişler. Rabbimiz de onlara bu dişi deveyi göndermiş. Cenâb-ı Hak sert bir kayadan böyle dişi bir deve çıkarmış. Tabii ki bu deve böyle normal bildiğimiz bir deve değil. Allah'ın âyeti dendiğine göre mûcize bir deveydi bu, harikulade bir deve. Ona inanmak Allah'a iman demek olan, ona ilişmek de Allah'a ilişmek olan bir deve.

O deve Allah'ın bir âyetiydi ve ona karşı Allah nasıl davranılmasını emretmişse öylece davranmaları gerekiyordu. Allah'ın elçisi Hz. Sâlih onlara diyor ki: "Bırakın, dokunmayın bu deveye de Allah'ın arzında dilediği gibi yesin, içsin. Ona kötülükle dokunacak olursanız Allah'ın azabına uğrarsınız." Bu deveye kötü bir şekilde yaklaşmak, kötülük yapmak üzere dokunmayacaklardı. Ama kötülüğün dışında meselâ süt almak ya da başka

şeyler için dokunabileceklerdi. Zira arz da Allah'ındı, deve de Allah'ındı. Allah'ın âyeti olan bu deveye karşı Allah'ın istediği gibi davranmak zorundaydılar. Allah'ın âyetine hayat hakkı tanımak zorundaydılar. Allah'ın arzında Allah'ın yasalarına, Allah'ın âyetlerine hayat hakkı tanıyacaklardı.

Allah'ın elçisi: "Allah sizi yeryüzüne yerleştirdi. Sizden önce helâk edilenlerin yerine şu anda sizi yerleştirdi ve size sayısız nimetler verdi. Allah'ın size verdiği bu nimetleri hatırlayın da yeryüzünde fesat çıkarmayın. Yeryüzünde Allah'ın koyduğu düzeni bozmayın. Allah'a itaatten çıkarak, Allah'ın emirlerini terk edip yasaklarını işleyerek fısk ve fücura düşmeyin. Kendi kendinizi alçak bir konuma düşürmeyin. Allah'ın sizlere kulluk adına verdiği bu nimetleri sırf zevkleriniz istikâmetinde kullanmaya kalkışmayın. Rabbinize karşı takvayı, kulluğu tercih ederek her yerde Allah'a secdeyi gerçekleştirin. Her yeri Allah'a secde mahalli kılın. Her yerde Allah'ın istediği gibi davranarak Allah'a kulluğu gerçekleştirerek halifelik hakkınızın devamını sağlayın" dedi.

Anlaşılan o ki, Sâlih (a.s) toplumunu Allah'a dâvet eder. Her toplumda olduğu Sâlih'in (a.s) toplumunun içinden de sadece zayıf olanlar ve fakirler bu dâvete icabet ederler. Varlıklılar, yöneticiler, top-luma egemen olanlar iman etmezler. Bunlar, bu kâfirler o toplumda kendilerine ters olan bu insanları ikinci, üçüncü sınıf vatandaş, mus-taz'af görerek imanlarından dolayı onları sorgulamaya çalışırlar. Tıpkı şu andaki müstekbirlerin imanlarından dolayı aşağı gördükleri Müslümanları sorgulamaya çalıştıkları gibi. "Gelin bakalım, bizim iznimiz olmadan sizler nasıl inandınız? Bizler bu işe okey demeden nasıl örtündünüz? Bizlerin müsaadesi olmadan şunları şunları nasıl yaparsınız?" dedikleri gibi, onları da sorgulamaya çalışıyorlar.

İşin en ilginç tarafı da düne kadar tükürüklerini bile lâyık görmedikleri bu ayak takımını, bu kölelerini imanlarından ötürü artık ciddiye almaya ve onları kendilerine muhatap kabul etmeye başlıyor-lardı. Yani düne kadar bu adamlar, bu Müslümanlar onların kölesiydiler ve efendilerinin gözünde hiçbir değerleri yoktu. Ama bu zayıf kimseler Müslüman olur olmaz artık onları muhatap kabul ediyorlardı. Eğer bu kimseler uyanmayıp onların ayak takımı olmaya devam etselerdi, gözlerinde yine beş paralık değerleri olmayacaktı.

Öyleyse şunu hiçbir zaman unutmayalım ki, bizler de bugün bu kâfirlerin karşılarına net ve açık Müslümanlar olarak çıkarsak, kendilerinden farklı bir kimlikle onların karşılarına çıkabilirsek, o zaman bizi bu imanlarımızla değerlendirecekler. Yoksa bu adamlar bizi neyle değerlendirecekler? Atla mı, arabayla mı, servetle mi, parayla mı? Biz bunlarla bu adamların karşısına çıkmaya çalışırsak, unutmayalım ki ebedîyen dünyaya tapınan bu adamların elindekilere ulaşamayacağımıza göre bizim elimizdekiler hep onlarınkinden az olacağına göre, yine bir değerimiz olmayacak demektir. Başka neyle

çıkabileceğiz bu adamların karşısına? Demokrasiyle mi, laiklikle mi? İslâmî olmayan sosyal yapılanmalarımızla, eğitim anlayışlarımızla mı?

Bunlar bizim çömezlerimiz, diyecekler. Bu adamlar bizim artıklarımızla geçinen, bizi taklit eden, bizi efendi görüp bizimkileri kapmaya çalışan köleler, diyecekler. Peki o zaman neyle çıkacağız bu adamların karşısına? İmanla, Kur'an'la çıkacağız, bunlardan farklı bir hayat anlayışıyla, bunlardan farklı bir kimlikle Müslüman kimliğiyle çıkacağız. İşte o zaman bu adamlar bizi muhatap kabul edecekler, başka çaresi yoktur bunun.

Mü'minler kâfirlerin karşılarına Müslüman kimliğiyle dikilince, bakın onlar ne dediler:

"Büyüklük taslayanlar, "Sizin inandığınızı biz inkâr ediyoruz" dediler." (A'râf 76-77)

Müstekbirler de dediler ki: "Biz de sizin inandıklarınızı inkâr ettik. Biz de sizin mü'mini olduğunuz şeylerin kâfiri olduk." Sizin inandıklarınızın doğruluğunu bilmiyoruz, bilemiyoruz demiyorlar da biz onların kâfiriyiz diyorlar. Aslında onlar da peygamberin hak olduğunu biliyorlardı. Onlar da Sâlih'in (a.s) hak peygamber olduğunu ve bu devenin mûcize bir deve olduğunu biliyorlardı. Biliyorlardı ama hayatlarının değişmesinden, fücur programlarının bitmesinden korktukları, arınmaya karşı isteksiz oldukları, menfaatlerinin kesileceğini bildikleri için iman etmiyorlardı. Peygamberin mesajına iman ettikleri zaman hayatları değişecekti. Arınıp temizlenecekler ve artık bundan sonra kan emmeye devam edemeyeceklerdi. Zulümlerini sürdüremeyecek-lerdi de onun için iman etmiyorlardı.

Şehirde inananlarla kâfirler arasında çekişme oldu. Toplum, temizler ve pisler diye ikiye ayrılıverdi. Tabi arınanlar, vahyi kabullenenler, Allah'ın elçisi Sâlih'in (a.s) safında yer alanlar çok azınlıktaydı. Ekseriyet arınmayı değil, pisliği tercih etmişti.

"İçlerinden en azgını ileri atılınca,"

"Kavmin en bedbahtı, en şakîsi, en eşkıyası Allah'ın bu mûcize devesini öldürmek için ileri atılınca." Anlayabildiğimiz kadarıyla şe-hirde dokuz kişilik bir eşkıya grubu vardı. Onların, şakîlerin en büyük özelliği, Allah'ın hükümlerine baş kaldırmak, onlara karşı gelmektir. Şakîler, gerçeğin ortaya konulmaması için uğraşırlar, Hakkın sesini kısmaya çalışırlar, çapulculuk ederler, toplumun huzurunu bozarlar, Hakk temsilcilerine tuzak kurarlar. Kitabımızda şakîler anlatılır.

Hz. İsa (a.s.), kendisinin bir 'şakî' olmadığını, annesine iyilik e-den bir kimse olduğunu söylüyor.

(Meryem, 32)

Cehennem ehli, dünya hayatında Allah'ın âyetleri okundu za-man onları yalanladıklarını, 'şekavetleri' yüzünden sapık bir topluluk haline geldiklerini itiraf ederler.

(Mü'minûn, 103-110)

'Şakî' kelimesinin iki âyette de 'mahrum olmak, istediğine ka-vuşamamakla mutsuz olmak' anlamlarına da geldiği görülmektedir. Zekeriyyâ ve İbrâhim (a.s.), Allah'a duâ ettiklerini, Allah'tan başkasına ibâdet edenler gibi duâlarının sonucundan mahrum ve bedbaht ol-madıklarını söylüyorlar. Şüphesiz Allah duâlara icâbet eder. Ancak, bazılarının taptığı putlar asla bir şey yapamazlar. Dolayısıyla onlardan medet umanlar, onlara yalvaranlar sonunda bedbaht olurlar, duâla-rının karşılığını alamazlar, şakî, yani mahrum, perişan olurlar.

(Meryem, 4, 68).

İnsan doğuştan 'saîd (mutlu, huzurlu ve yaptıklarıyla saâdeti hak eden)' veya 'şakî' olarak doğmaz. Bu özelliği insanlar sonradan kendi tercihleriyle elde ederler. Allah'tan gelen hidâyete uyanlar, ha-yatının her alanında İlâhî ilkelere tâbî olanlar, iki dünyada da 'saîd-mutlu' olurlar. İlâhî hidâyete sırt çevirenler kendi elleriyle şekaveti ter-cih ederler.

Görüldüğü gibi, Kur'an, bütün insanlara saâdetin, huzurun ve doğru bir hayat sürmenin yolunu çok açık bir şekilde ortaya koymak-tadır. Kimilerinin mutluluk sandığı, nefsin hoşuna giden, şehvetlerin yönlendirdiği hayat şekilleri, İslâm'dan ve onun getirdiği ölçülerden uzak yaşantılar saâdet değildir. Kişiye Allah (cc) katında iyi bir sıfat kazandırmayan hayat anlayışı, mutluluk diye adlandırılabilir mi? Allah-tan gelen hidâyete tâbî olanlar, rüşd yoluna girip hak dinin ilkelerine göre yaşayanlar, saâdet programına sahip olanlardır. Bu anlamda İs-lâm, yani Allah'ın râzı olacağı hayat şekli, saâdetin kaynağı; bütün bâ-tıl yollar ise şekavetin kaynağıdırlar. İnsandan beklenen, kendine şe-kavet kazandıracak, yani onu mutsuzluğa ve bahtsızlığa sürükleyecek yollara gitmek değil, saâdet yolunu arayıp bulmaktır.

Ama bakın bu eşkıya grubunun içinden en şakileri ileri atılıp deveyi biçmeye yönelince. Allah’ın elçisi Hz. Sâlih onları tekrar uyardı. “Allah’ın devesine ilişmeyin! Allah’ın âyetine dokunmayın! Allah’ın âyetini ortadan kaldırmaya kalkışmayın! Allah’ın âyetine düşmanlık yapmaya kalkmayın! Yoksa Allah sizin belânızı veriverir! Allah sizin defterinizi dürüverir!

Yapmayın, etmeyin, Allah'la savaşa tutuşmayın" diye Allah'ın elçisi onları ısrarla uyardı. Ama Peygamberin feryatlarını dinlemediler. Uyarılara aldırış etmediler de:

"Onu yalanladılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üzerine Rableri, suçlarından dolayı onların üzerine katmerli azap indirdi; yerle bir etti onları."

A'râf'ta da deniliyor ki:

"Ve dişi deveyi kesip devirdiler; Rablerinin buyruğuna baş kaldırdılar ve "Ey Sâlih, eğer sen peygambersen bizi tehdit ettiğin azaba uğrat bakalım" dediler."
(A'râf 77)

Allah'ın âyetini, deveyi biçtiler. Tabi büyük bir deve olduğu için ayaklarından biçip öldürdüler.

Bu devenin bir özelliği vardı, bir gün toplum kuyulardan su içmeyecek ve sadece bu deve su içecek ve ikinci gün de içtiği bu suyu süt olarak kavme ikram edecek ve tüm kavmi doyuracaktı. İkinci gün de bu deve su içmeyecek ve kavim kuyulardan su içecekti. Yani Medayin-i Sâlih'in 500 bin civarında nüfusu olan bir şehir olduğunu düşünürsek bir tek deve 500 bin insanı sütle doyuracaktı. Gerçekten büyük bir mûcizeydi bu deve. Gerçekten de toplum için hayırlıydı, bereketliydi bu deve. Ama kâfirler Allah'ın bu âyetine tahammül edemediler. Kâfirler hiçbir zaman Allah'ın âyetine tahammül edemezler.

Çünkü Allah'ın âyetlerinin hayatlarında, toplumlarında varlığı sürekli onları takvaya, arınmaya, kulluğu çağıracak ve sürekli kendi pisliklerini yüzlerine vurarak rahatsız edecekti onları. Onun için Allah'ın âyetinin varlığına tahammül edemediler de Allah'ın âyetini ortadan kaldırmaya yöneldiler. Allah'ın arzında Allah'a hayat hakkı tanımadılar. Allah'ın âyetine hayat hakkı tanımadılar ve kendileri için hayır olan, tek suçu kendilerine süt verip onları beslemek olan bu deveyi ayaklarından biçerek öldürüverdiler. Tabi büyük bir deve olduğu için onu ayaklarından biçip öldürdüler.

Kâfirlerin fıtratında, küfür tabiatında faydalıyı ret vardır. Kâfir kesinlikle hayra, hakka dayanamaz. Kâfirin hayra, hayırlıya, bereketliye tahammülü yoktur. Bu deve kendileri için hayırlıydı, bereket kaynağıydı. Bu devenin bir tek suçu vardı, o da süt vermek. Süt verip bu insanları doyurmak… Bunun dışında başka bir suçu yoktu bu devenin. Ama kâfirlerin mantığı ters çalıştığından bu hayra tahammül edemediler. Tıpkı şu anda yeryüzünde tek suçu süt vermek

olan, ürettikleriyle tüm dünyayı doyurmaktan başka bir suçu olmayan Müslümanları öldürmek için günümüz kâfirlerinin soyundukları gibi...

Müslümanlar, Sâlih'in (a.s) devesine benzer. Şu andaki Müslümanların yeryüzünde varlıkları da insanlık için hayırdır. Bugün Müslümanların bir tek suçu var. O da tıpkı Sâlih'in (a.s) devesi gibi süt vermek… Yani ürettikleriyle tüm dünyayı beslemek. Ama bugünkü kâfirler de tıpkı dünün kâfirleri gibi bu hayra tahammül edemiyorlar. Bu hayrın varlığına tahammül edemiyorlar da yeryüzündeki tüm Müslümanları yok etmek için çırpınıyorlar. Yeryüzünde Allah'ın âyetine, Allah'ın arzularının görüntülenmesine, Allah'ın yasalarının temsil edilmesine tahammül edemiyorlar.

Yeryüzünde Allah'ın âyetlerinin varlığına ve hüküm ferma olmasına tahammül edemiyorlar. Yeryüzünde kıstası yok etmeye çalışıyorlar. Çünkü kesin biliyorlar ki, yeryüzünde Müslümanlar var olduğu sürece, Allah'a kulluğu sergiledikleri sürece, yeryüzünde takva uygulandığı sürece, yeryüzünde arınmışlar, temizler var olduğu sürece bâtılların bâtıllıkları anlaşılacak, sapıkların sapıklık noktaları açığa çıkacak, kirlilerin kirliliği anlaşılacak ve kendilerine hayat hakkı kalmayacaktır. Vicdanlarındaki takva duygusunun açığa çıkıp ta kendilerini rahatsız etmesinden korktukları için takvayı ve takva taraftarlarını yok etmeye çalışıyorlar.

Kâfirin mantığı ters işlemektedir. Her şeyi ters değerlendirir. Hakkı bâtıl, bâtılı hak görür. Hayrı şer, şerri hayır, temizi pis, pisi te-miz görür. Namusluluğu namussuzluk, namussuzluğu namusluluk bi-lir. Arınıp temizlenmeyi kötü, pislik içinde yüzmeyi iyi görür. Meselâ bir okulda 2000 öğrenciden sadece iki tanesi kapalı olsa, küfrün buna tahammülü yoktur. Neden? Çünkü o iki tane örtülünün varlığı örtüsüzlerin varlığını açığa çıkarıyor da ondan. Arınmış temizlerin varlığı, fısk ve fücur içinde yüzenlerin varlığını ortaya koyuyor da ondan. Koskoca bir dairede arındığı ve Allah'a kulluğa yöneldiği için rüşvet yemeyen iki tane memurun varlığına tahammülleri yoktur. Neden? Çünkü o iki tane arınmış mü'minin varlığı ötekilerin pisliğini açığa çıkarıyor da on-dan.

Sâlih'in (a.s) toplumu da Allah'a kulluğu hatırlatan, Allah'ın âyeti olan devenin varlığına tahammül edemediler. Allah'ın peygamberinin ısrarla buna dokunmayın dediği deveyi, Allah'ın âyetini ortadan kaldırıverdiler.

Deveyi öldürdüler. Çünkü bu deve Allah'ın âyetiydi ve karşılıksız süt veriyordu topluma. Bu devenin varlığı, misyonu toplumda menfaatperestlerin huzurunu kaçırıyordu. Karşılıksız bir şey yapmayı bilmeyenlerin, menfaatperestlerin pisliğini açığa çıkarıyordu bu deve. Peygamber de böyleydi. Rabbimiz Müddessir sûresinde peygamberine şöyle diyordu:

“Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma.”
(Müddessir 6)

Daha iyisini beklediğinden dolayı sen insanlara iyilikte bulunayım deme. Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez deme.

Yaptığın işi çok görerek başa kakma. Veya sen kendini çok iyiliğe lâyıksın zannederek hareketini öylece düzenleme. Karşındakini minnet duygusu altında tutma. Yani az verip çok şey bekleme. Hem toplumsal planda, hem de Allah’a karşı görevlerinde öyle davranma. Meselâ namazımızı kılıyoruz, abdestimizi alıyoruz, elbette Allah bizi cennete koyacaktır değil mi? diyerek az yaptığın kulluğun karşılığında tam kulluğun gereği olan cenneti bekleme. Bir de sosyal ilişkilerde, karşındakine iki âyet anlattın diye iki çay içirmesini bekleme. Ya da aferin demesini bekleme. Veya tebliğ ettim, duyurdum diye hemen hayatını değiştirmesini bekleme.

İşte Allah peygamberinden bunu bekliyordu. Şimdi böyle bir peygamberin varlığına kâfirler, toplumda menfaatlerini birinci planda tutan zalimler tahammül edebilirler mi? Devletse tebaasını, talebeyse hocasını, hocaysa talebesini, müdürse okulunu ve talebelerini, satı-cıysa müşterilerini, müşteriyse satıcıyı düşünen birisini gördüklerinde elbette zalimlerin iştahı kaçacaktı. Bu tipte bir tek adamın varlığına bile tahammül edemezler. Onu yok etmek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Bu adamların, kendilerinin yanlışlığını ortaya koyan kıs-tası yok etmek için yapamayacakları yoktur.

İşte Semûd da böyleydi. Kendilerinin iyiliğini isteyen, yaptıkları karşılığında kendilerinden bir ücret istemeyen, fedâkârlık sembolü kardeşleri Sâlih’in ve onun gibi varlığı sadece hayır olan devenin var-lığına dayanamadılar. Kendileri için hayır olan, bereket olan devenin varlığına tahammül edemediler. Allah’ın âyetine tahammül edemediler de deveyi öldürüverdiler.

“Allah’ın elçisini yalanlayarak o deveyi öldürüverdiler de Allah da onların üzerlerine demdeme yapıverdi.” Demdeme, bir şeyi bir şeye vurup sıvamak, başı ezmek, kırıp geçirmek, öğütüp ufalamak, yere yapıştırmak, yerle bir etmek, kökünü kazıyıp silmek anlamlarına gelmektedir. İşte Allah da onları böyle yapıverdi. Tabii bu olaydan sonra Allah’ın elçisine küstahlıklarını sürdürdüler, deveyi öldürdüler. Sonra da küstahlıkları içinde dediler ki:

“Ey Sâlih! Biz yapacağımızı yaptık. Haydi sen de bize o vaadettiğin azabı getir bakalım, eğer gerçekten Peygamberlerdensen”

Allah'ın elçisine meydan okuyarak dediler ki: "Ey Sâlih! Biz yapacağımızı yaptık, haydi sen de o bize vaat ettiğin azabı getir de görelim. Ey Sâlih gerçekten peygambersen haydi ne getireceksen getir de görelim." Hakikaten Allah'a ve onun elçisine kafa tutmada çok ileri gittiler. Çünkü Sâlih'e (a.s) meydan okumaları demek Allah'a meydan okumaları demekti. Yani âyetin ifadesinden de anlıyoruz ki aslında bu adamlar Allah'ın azabını hak ettiklerini, Allah'ın azabının mutlaka kendilerine geleceğini bildiler de yine de kuyruğu dik tutmaya çalıştılar. Çünkü kendileri gibi Allah'la, Allah'ın âyetleriyle, Allah'ın sistemiyle savaşa tutuşan önceki toplumlara Allah'ın yaptıklarını bildikleri için artık kesinlikle kendilerine Allah'ın azabının geleceğini anladılar.

Rivâyetlere göre bu deveyi öldürmelerinden sonra Rabbimiz onlara üç gün müddet tanıdı. "Üç gün kendi memleketinizde faydalanın. Hadi üç gün daha yaşayın bakalım" dedi. Yine rivâyetlere göre bu üç günün birinci gününde yüzleri sarardı, ikinci gün yüzleri kızardı, üçüncü gün de yüzleri kapkara kesildi. Daha sonra A'râf'ın ifadesiyle:

"Bu yüzden onları bir sarsıntı tuttu ve oldukları yerde diz üstü çöküverdiler."
(A'râf 78)

Onları bir racfe yakalayıverdi. Dizlerinin üzerinde çöküverdiler. Oldukları yerde diz çöküverdiler. Güvendikleri evleri, villaları, saltanatları, medeniyetleri bir anda çöküverdi. Güçleri kuvvetleri, teknolojileri bir sayha ile bir anda çöküverdi. Bir sa'ika, bir yıldırım, bir titreşim, ya da geberin! diye bir ses geliverdi de ne evleri, ne köşkleri, ne medeniyetleri, ne güçleri, kuvvetleri kendilerini helâkten kurtaramadı. Diz çöktüler… Keşke daha önce diz çökselerdi, keşke daha önceden se-ceye kapansalardı. Keşke daha önceden Rablerinin emirlerine boyun büküp onun istediği hayatı yaşamaya yönelselerdi. Onlar böyle isteyerek diz çökmeye yanaşmayınca, Rabbimiz zorla diz çöktürüverdi onlara.

Bir de bu demdeme konusunda, azap konusunda Allah onların tümünü müsavi yaptı. Yani Rabbimiz, kendi devesini kesmek isteyen, âyetini ortadan kaldırmak isteyen o şakilere karşı gelerek onları bu işten engellemeyenleri de o azgınların içine katarak hepsini yıkıma uğrattı. Yeri üzerlerine geçirip dümdüz ediverdi.

Dikkat ederseniz bu deveyi boğazlayanlar sadece birkaç kişiydi. Ya da onların da içinden bir tanesi, en azgını, en şakisi bu işi gerçekleştirmişti. Ama dikkat ederseniz Rabbimiz bu işi toplumun tümüne teşmil ediyor. Tüm toplumu suçlu kabul ediyor. Neden? Çünkü devenin öldürülme konusunda ötekiler de ona yardımcı oldular. Veya ötekiler de onun bu eylemine ses çıkarmadılar, engel olmadılar, karşı koymaya çalışmadılar. İçlerinden bir şakinin Allah'ın âyetini

kaldırmasına göz yumdular. İşte onların bu tavrı o şakîye en büyük destekti ve Rabbimiz bu konuda onların tümünü bu suça ortak kabul ediyor. O deveyi hep beraber boğazladılar, Allah'ın âyetini hep beraber ortadan kaldırdılar, diyor. Yani bir toplum içinden bir şaki çıkıp Allah'ın sistemini kaldırırsa, toplumun diğer üyeleri onu bu işten engellemeye çalışmazsa, tüm toplum suçludur, diyor Rabbimiz. Toplum içinde şirke, toplum içinde ahlâksızlığa, toplum içinde İslâm dışı uygulamalara ses çıkarmayan herkes ondan sorumludur.

Rabbimiz kendisiyle, âyetleriyle, Peygamberiyle savaşa tutuşan, takvayı, teslimiyeti, kulluğu, arınmayı değil de isyanı, fücuru, günâhı tercih eden bir toplumu işte böylece helâk edip yerin dibine batırır ve:

Yaptığı bu işin âkıbetinden de asla bir korku duymaz. Allah bu işin sonundan korkacak değildir. Verdiği cezanın âkıbetinden asla çekinecek değildir. Yakaladığını tam yakalar, azap ettiğine tam azap eder ve bu konuda hiç kimseden çekinmez. Çünkü O yaptıkları konusunda kimseye hesap vermek zorunda değildir. O'nu hesaba çekecek, yaptıkları konusunda O'nu cezalandırabilecek kendisi üstünde herhangi bir makam yoktur. Çünkü yaptıklarının tümünü hikmetle yapmaktadır. Hata etmeyen, geri adım atmayan, kararından dönmeyendir. Sorumlu olanlar yaratılmışlardır, sorumsuz olan da yaratıcıdır.

"Rabbin, şüphesiz, her istediğini yapar."
(Hûd 107)

"O, yaptığından sorumlu değildir, onlar ise sorumlu tutulacaklardır."

Veya ikinci bir anlayışa göre burada kast edilen Allah'ın elçisi Salih'tir (a.s). Onlara karşı görevini Allah'ın istediği biçimde yapmış, Allah'ın istediği biçimde onları bu konuda uyarmış, onların arınmaları, kulluğu tanımaları, takvaya ulaşmaları için elinden gelen her şeyi yap-mış olan Allah'ın elçisi, elbette görevini yapmış olmanın rahatlığı içinde onların başlarına gelecek bu cezanın sonucundan korkacak değildi. Görevini yapmış bir elçi olarak bu konuda ona herhangi bir korku ve sorumluluk gelecek değildi. Hûd sûresi de bunu anlatır:

"Buyruğumuz gelince, Sâlih'i ve beraberindeki inananları -katımızdan bir rahmet olarak- o günün rezilliğinden kurtardık. Doğrusu Rabbin pek kuvvetli ve güçlüdür."
(Hûd 66)

A'râf'ta da:

"Sâlih de onlardan yüz çevirdi ve "Ey milletim! Andolsun ki ben size Rabbimin sözünü bildirmiş ve öğüt vermiştim; fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz?" dedi."
(A'râf 79)

Sâlih (a.s) onlardan yüz çevirdi, onlardan uzaklaşıp şöyle bir tepeye çekildi ve az evvel beş bin insanın yaşadığı Medayin'e baktı, o insanlardan, o insanların evlerinden, medeniyetlerinden geriye kalanı şöyle bir seyretti ve dedi ki: "Ey kavmim! Andolsun ki ben size Rab-bimizin risaletini tebliğ ettim. Rabbimin bana gönderdiklerini ben size tastamam ulaştırdım. Bu konuda en küçük bir mâzeret gösteremeyeceğiniz biçimde size hakkı duyurdum. Ben bana düşenlerin tamamını yaptım ve size nasihat ettim. Sizin cennetiniz ve cehennemden korunmanız için ben size nasihatçi davrandım. Size son derece samimi davrandım, sizden hiçbir ücret istemedim. Sizin bana yaptığınız işkenceler ve yalanlamalarınız karşısında bıkıp usanıp, size kızıp darılıp da sizin cehenneminize göz yummaya kalkmadım. Şahsî meseleleri ön plana çıkarmadım. Sadece sizin için iyilik düşündüm ama:

Lâkin siz nasihatçileri sevmiyorsunuz. Siz sadece sizin iyiliğinizi düşünen, sizi ezmeyi, sizi kullanmayı, size zulmetmeyi istemeyen ve sadece sizin arınmanız, cennetiniz ve mutluluğunuz için çırpınanları seviyorsunuz. Siz nasihati ve nasihatçiyi sevmiyorsunuz. Siz böyle sırf sizin iyiliğinizi isteyen insanları sevmiyorsunuz. Her an sırtınıza binecek, her dakika sizi ezecek, sizi kullanacak birilerinden hoşlanıyorsunuz. Bu tip zorbalar karşısında ancak hizaya geliyorsunuz. Bir peygamberden değil, zalim bir idareciden hoşlanıyorsunuz. Sizi seven, size değer veren ve sizin için, sizin kurtuluşunuz için her türlü fedâkârlığa katlanan bir elçiyi ciddiye almıyorsunuz da sizi ezenlerin karşısında ceket ilikliyorsunuz. Sizden çok sizi düşünen birisini değil, sizi her an ezen birilerinden hoşlanıyordunuz ve işte böyle bir tutumun sonucunda da Allah'ın azabını hak ettiniz."

Hz. Sâlih (a.s) kavminin başına gelenlere sevinmedi, aksine üzüldü. "Zavallılar ben size dememiş miydim? Ben size anlatmamış mıydım?" diyerek üzüntüsünü dile getiriyordu. İşte bu işin sonunda Allah'ın elçisi de korkacak ve üzülecek değildi, diyor Rabbimiz.

Veya bunun bir üçüncü mânâsı da, o Allah'ın devesini öldürüp, toplumdan Allah'ın âyetini yok etmeye yürüyen, ileri atılan o en şaki kişi işlediği bu cürümden ötürü, bu suçun cezasından ötürü herhangi bir korku duymuyordu. Cesurca bu işin üzerine gidiyordu olacaktır.

Böylece nefse ve onu düzenleyene, ona takvasını ve fücurunu ilham eden, sonra da onu arındıranların dünyada ve ukbâda kurtulacaklarına, aksini yapıp ta

pislikten hoşlananların da kaybedeceklerine yemin eden Rabbimiz, buna tarihten bir örnek vererek konuyu perçinledi.

Bu sûrenin de sonuna geldik. Rabbim gereğiyle iman edip amel eden kullarından eylesin. Velhamdü lillahi Rabbi'l âlemin.